

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Kirill Shapochkin

Muusikon elämää Venäjällä 1980- 1990-luvuilla

Case-haastattelututkimus rumpali Albert Potapkinista

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin tutkinto

Opinnäytetyö

24.11.2019

Tekijä Otsikko	Kirill Shapochkin Muusikon elämää Venäjällä 1980-1990-luvuilla. Case-haastattelututkimus rumpali Albert Potapkinista
Sivumäärä Aika	20 sivua + 1 liite 20.11.2019
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi, sähköbasso
Ohjaaja Arviointi	Lehtori Jukka Väisänen Lehtori Marko Liski
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Neuvostoliittolaista popmuusikkoutta Albet Potapkinin haastattelun avulla. Haastattelussa kartoitettiin Albert Potapkini työtapoja ja muusikkotyön haasteita. Haastattelun avulla pyritään ymmärtämään neuvostomuusikon arkea 1980-90 - luvuilla. Tutustuminen aiemmin Albert Potapkiniin, ansioituneeseen venäläiseen rumpaliin, antoi mahdollisuuden haastatella häntä ja tallentaa tietoa hänen perspektiivistänsä. Tutkimus on luonteeltaan elämänkerrallinen case-tutkimus ja Albertin elämää peilataan Neuvostoliiton sen aikaiseen historiaan.</p> <p>Työssä kiinnostaviksi kysymyksiksi nousivat muun muassa länsimaisen- ja neuvostoliittolaisen muusikon erot sekä musiikillisesta että yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Haastattelu tallennettiin puhelimen välityksellä, venäjäksi. Haastattelun jälkeen tehty käännöstyö oli opinnäytetyön suuritoisin osuus, haastattelu- äänitys oli viidenkymmenen minuutin mittainen. Poliittisen tilanteen kahdeksankymmenluvun Neuvostoliitossa hahmottamiseksi oli apuna David Lanen ”Soviet Society under Perestroika” -kirja.</p> <p>Loppupäätelmänä voidaan todeta Potapkinin hyvän muusikkouden takana olevan samankaltaisten asioiden kuten länsimaalaisenkin muusikon: ohjattu opiskelu, musiikin kuuntelu ja laadukas, metronomin kanssa harjoittelu. Yhteiskunnallinen muutos vuodesta 1985 mahdollisti jazzin opiskelun, kun Mihail Gorbachevistä tuli kommunistisen puolueen pääsihteeri ja hän lanseerasi Perestroikan, poliittisen liennytyksen. Jazzmusiikin opiskelu oli Neuvostoliitossa sitä ennen kielletty.</p>	
Avainsanat	venäjä, musiikkikulttuuri, rummut

Author(s) Title Number of Pages Date	Kirill Shapochkin Musician's Life in the 1980s and 1990s Russia. A Case Study Interview of Drummer Albert Potapkin 20 pages + 1 appendices 20.11.2019
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Supervisor Thesis reviewer	Jukka Väisänen, MMus Marko Liski, MMus
<p>The purpose of this thesis was to study Soviet pop musicianship by interviewing Albet Potapkin. The interview explored Albert Potapkin's ways of working and the challenges faced by him as a musician. The interview aims to understand the everyday life of Soviet musicians in the 1980s and in the 1990s. The researcher's prior acquaintance with Albert Potapkin, a distinguished Russian drummer, provided an opportunity to interview him and record his perspective.</p> <p>The study is a biographical case study, and Albert's life is mirrored against the Soviet history. The focal points of interest in the study included the differences between Western and Soviet musicians from both a musical and a social point of view. The interview was recorded in Russian over the phone. The translation work, which was done after the interview was the most laborious part of the thesis. The interview recording was fifty minutes long.</p> <p>David Lane's "Soviet Society under Perestroika" book helped to shed light on the political situation in the Soviet Union in the 1980s. In conclusion, it can be said that behind Potapkin's good musicianship there are similar things that are important in the West: supervised studying, listening to music, and high-quality practice with the metronome. The social transformation of the Soviet Union since 1985 when Mikhail Gorbachev became the secretary general of the Communist Party and launched Perestroika, made it possible to study jazz. Prior to that, studying jazz music was forbidden in the Soviet Union.</p>	
Keywords	Russia, music culture, drums

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymykset	2
1.2	Tutkimusmenetelmät	2
2	Albert Potapkin mediassa	3
3	Poliittisen liennytyksen vaikutukset Neuvostoyhteiskuntaan, taiteeseen ja muusikkoihin 1980-1900 -luvuilla	7
4	Albert Potapkinin haastattelu (haastateltu venäjän kielellä).	10
4.1	Albert Potapkinin taustatietoja	10
4.2	Oma arvio hyvän muusikkoutensa taustoista.	11
4.3	Albertin musiikilliset vaikuttajat.	12
4.4	Neuvostoliittolaisen muusikon infrastruktuuri.	12
4.5	Vaatimukset muusikolta Neuvostoliitossa.	13
4.6	Minkälaisia olivat neuvostomuusikot?	13
4.7	Neuvostoliiton ilmapiiri suhteessa muusikkoihin.	14
4.8	Musiikillinen koulutus	14
4.9	Rumpaliuden merkitys Albertille	15
4.10	Harjoittelumetodit	16
4.11	Muusikoiden haasteet Neuvostoliitossa.	16
5	Pohdinta	17
	Lähteet	20
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelukysymykset	

1 Johdanto

Sain idean opinnäytetyöni aiheeksi usean tekijän yhteisvaikutuksesta, tärkeimpänä kuitenkin halu päästä tutkimaan muita muusikoita. Olen seurannut kiinnostuneena podcast-keskusteluja jo muutaman vuoden ajan, koska niissä keskustelua käydään mielestäni älykkäästi ja kriittisesti. Minua kiinnostaa myös asioiden ja vaikeiden konseptien tiivistäminen helposti ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi.

Kiinnostukseni synnyinmaahani Neuvostoliittoon, rakkaus äidinkieleeni venäjään sekä se että minulla on minua vanhempi, venäläinen ystävä Albert Potapkin, jolla on mahdollisuus ”raottaa esirippua” minulle ja opinnäytetyön lukijoille, sai minut vakuuttuneeksi aiheen potentiaalista. Toteutan työni kaikille itänaapurimme kulttuurista ja historiasta kiinnostuneille. Opinnäytetyössäni voin harjoitella haastatteluja toimittajan tyyliin: lähestyinkin työn tekemistä lähes roolileikintavoin ”olemalla toimittaja”.

Haastateltavani Albert Potapkinin kanssa olen käynyt useita pitkiä keskusteluja noin kymmenen vuoden tuntemisemme aikana, ja olen ollut vaikuttunut sekä hänen älykkyydestään että keskustelutaidoistaan. Albertin asuessa Suomessa soitimme lukuisia konsertteja, harjoittelimme ja keskityimme vireillä olevaan keikkaan. Muistan ystäväni ihaillen Potapkinin rytmistä tarkkuutta ja se olikin asia, joka jäi mieleeni vahvimpana: ”onpa hän täsmällinen, melkein kuin metronomin kanssa soittaisi”!

Muutin Suomeen Neuvostoliitosta kymmenenvuotiaana, ja aloitin basson soiton kuusitoistavuotiaana. Olen ollut basisti jo kaksikymmentäkolme vuotta ja olen soittanut paljon niin Suomessa kuin monissa Euroopan maissakin. Koska en ole ollut muusikko Neuvostoliitossa, halusin tietää, mitä oli olla muusikko siellä menneiden vuosikymmenien aikana. Haastattelukysymyksien avulla pyrin saamaan vastauksia asioihin, jotka kiinnostivat minua. Ennen haastattelua tiesin

vain sen, että Neuvostoliitossa instrumenttien hankinta oli hankalampaa kuin länsimaissa.

1.1 Tutkimuskysymykset

Keräsin työni tutkimusaineiston haastattelemalla rumpali Albert Potapkinia ja työni keskeisiä kysymyksiä ovat mm:

Millainen Albert Potapkinin muusikkoura on ollut?

Millainen Neuvostoliittolainen musiikkielämän ilmapiiri oli Potapkinin nuoruudessa?

Millaisia olivat Potapkinin nuoruuden Neuvostoaajan koulutus-, harjoittelu- ja keikkailumahdollisuudet?

Mitä haasteita muusikkoudessa oli Potapkinin nuoruusvuosien aikana?

Mitkä asiat olivat samoja tai erilaisia, ja mitkä asiat kuuluvat yleiseen muusikon arkeen?

1.2 Tutkimusmenetelmät

Päätettyäni haastatella Albertia, sain tietää, että hän on erittäin kiireinen Venäjällä olevien keikkojensa takia. Siksi haastattelu toteutettiin puhelimella ja mahdollisuus oli vain yhteen, noin tunnin kestävään haastatteluun. Sovimme Potapkinin kanssa ajankohdan, jolloin soittaisin ja äänittäisin puhelun. Valmistauduin lukemalla muusikoiden haastatteluja internetissä ja valmistauduin haastatteluun myös fyysisesti juoksemalla lyhyen, virkistävän lenkin.

Haastattelusta tuli noin viisikymmentä minuuttia pitkä. Äänitystä seurasi kahden kuukauden kääntämisjakso. Käänsin haastattelun venäjämästä suomeksi noin kaksi, enintään kolme tuntia päivässä. Jouduin opettelemaan uusia sanoja ja

googlettamaan yhtyeitä, joita en tuntenut aiemmin. Kuuntelin venäläistä musiikkia youtubesta ja nostin yleisesti Venäjä-valveutuneisuuttani. Seurustelin myös enemmän venäläisen serkkuni kanssa, kavereiden ja jopa entisen puolisoni kanssa, jotta työni etenisi.

Kulttuurisidonnaisten asioiden kääntäminen oli vaikeata ja haasteena oli kulttuuristen asioiden kertominen suomalaiselle ymmärrettävästi. Minun venäläis-suomalainen taustani oli suureksi hyödyksi tässä opinnäytetyöprojektissa. Luin artikkeleita toimittajien lähestymistavasta jutun kirjoittamisessa ja käytin heiltä opimiani tekniikoita.

Potapkinin haastattelussa tuli paljon toistoa; jouduin poistamaan toistoa ja myös jonkin verran tiivistämään mielestäni vähemmän tärkeitä asioita. Jouduin haastattelun ja kääntämisen päätteeksi toteamaan, että työ olisi ollut paljon mielekkäämpää toteuttaa muutamalla henkilökohtaisella tapaamisella, koska olisin joihinkin asioihin kaivannut lisää tähdennystä ja osa hyvinä pitämistäni kysymyksistä tuli vasta myöhemmin. Puhelimella tehtävässä haastattelussa oli onnistuttava kerralla, minulla ei ollut mahdollisuutta saada Albertia uuteen haastateluun.

2 Albert Potapkin mediassa

Tämän vuoden 2019 lokakuussa ilmestyneessä pietarilaisessa ”Segodnja Nedelja” (Viikko Tänään) ”Planeta Ljudej” -kolumnissa käydään kattavasti Albertin, tuttavallisemmin Alikin, uraa. Potapkinin tunnetuimmat yhtyeet lehden mukaan ovat ”Nautilus Popilius”, ”Akvarium” ja ”Agatha Christie”.

Potapkinin ensimmäinen yhtye oli ”Flag” johon Albert liittyi vuonna 1984. Kolumnin kirjoittaja Vladimir Veretennikov kirjoittaa bändillä olleen skandaalimai-

nen maine. Tämä maine sai alkunsa vuonna 1986 järjestetyssä konsertissa. Ennen konsertin alkua yhtyeen jäsenet laittoivat roikkumaan luodin reillä ja palamisjäljillä tyylytellyn Neuvostoliiton lipun. Esitys keskeytettiin kolmannen kappaleen aikana ja bändi sai puolen vuoden porttikiellon klubiin, jossa konsertti järjestettiin. Yleisö tulkitsi lippusymboliikan olevan vallanpitäjien vastainen, mutta koska tuolloin ilmapiiri oli jo liberalisoitunut, bändille ei tullut tapauksesta lisää toimenpiteitä valtiolta.

Kuvio 1. Nautilus-Pompilius -yhtye, jonka jäsenenä rumpali Albert Potapkin esiintyi. Potapkin on kuvassa toinen oikealta. Lähdekuva Wikipedia.

”Flagista” lähdön jälkeen Potapkin liittyi *Agatha Christie* -yhtyeeseen jossa hän solmi ystävyysuhteita muusikkoihin, jotka suosittelivat häntä *Nautilus Pompilius* -bändiin (ks. kuvio 1). Ennen Albertin mukaan tuloa Nautilus Pompilius -yhtyeen muusikot esiintyivät rumpukoneen kanssa. Tässä bändissä Potapkin sai ”maistaa menestystä”.

Bändi esiintyi isoilla areenoilla isoille joukoille ihmisiä. Albert pitää vuonna 1994 ilmestynyttä *Titanic*-levyä bändin parhaana. Mielestäni albumin nimiraita "Titanic" kuulostaa länsimaisen popmusiikin ja venäläisten kerrontaperinteiden kombinaatiolta, video näyttää ajan hengen mukaiselta; maailma on synkkä.

<https://www.youtube.com/watch?v=CmNzPjoQOKI>

"Agatha Christie" bänditoveri Vadim Samoilov kehuu Potapkinia vuolaasti; hänen vaatimattomuuttaan, monien instrumenttien hallintaa ja hänen sovituskyyjään.

Vuonna 1999 Albert liittyi "Akvarium" -bändiin, jossa hän soitti vuoteen 2010 asti. Yhtyeen perustaja Boris Grebenshikov on maineikas Venäjällä ja on levyttänyt useiden tunnettujen muusikoiden kanssa, muun muassa Annie Lennoxin.

<https://www.youtube.com/watch?v=BqH36xYyRoE>

Vietettyään Suomessa yhdeksän vuotta Potapkin on palannut Venäjälle tekemään yhteistyötä ystävänsä Vadim Samoilovin kanssa, tällä kertaa kitaristin ominaisuudessa. Vadim on kuuluisa humoristisista kommenteistaan mediassa. Muun muassa veljensä Glebin kerrottua bändin hajonneen siksi, koska veljekset rakastuivat samaan naiseen, Vadim korjasi; me rakastuimme samaan mieheen.

<https://rg.ru/2018/11/22/vadim-samoilov-agata-kristi-raspalas-iz-za-liubvi-k-muzhchine.html>

Kuvio 2. Albert Potapkin televisiohaastattelussa "Teledomin" Vechernyj chaj (Iltatee) -ohjelmassa 2015.

Vuonna 2015 tehdyssä tv-kanava "Teledomin" Vechernyj chaj (iltatee) -ohjelmassa <https://www.youtube.com/watch?v=gBdsmi2h6r0> (kuvio 2) Albert esitteliään muusikkona, säveltäjänä ja hienona rumpalina. Pitkässä haastattelussa Potapkin kertoo toimivansa New Music Generation -yhtiön levy- ja konserttituottajana. Toimessaan tuottajan Albert jakaa hankkimansa kokemusta nuorten muusikoiden kanssa ja pitää tärkeänä kommunikoinnissa yhteisen musiikin kielen hallintaa. Tuottajan pitää Albertin mielestä ymmärtää levytettävän materiaalin musiikillista sisältöä, ymmärtää kokonais kuvaa, ei yksittäisten instrumenttien roolia. Vuonna 2016 Potapkin oli tuottajana Pietarilaisessa rockfestivaalissa (kuvio 3), jossa hänet nostetaan yhdeksi parhaista venäläisistä rumpaleista. <http://gorodmolodspb.com/news/1677>

Kuvio 3. Potapkin Pietarialaisen rockfestivaalin tuottajana

2.1 Poliittisen liennytyksen vaikutukset Neuvostoyhteiskuntaan, taiteeseen ja musiikkiin 1980-1990 -luvuilla

Ensimmäiset muistoni jostakin uudesta ja erilaisesta ovat vuodelta 1985, nimenomaan Perestroikan alkamisen aikaan, silloin kuulin ensimmäisen kerran länsimaalaista musiikkia. Kappale, jonka kuulin oli "Modern Talking"-yhtyeen "You're My Heart, You're My Soul", jota silloin parikymppinen tätini kuunteli. Länsimai-

nen popmusiikki sallittiin ja seinille ilmestyivät ulkomaalaisten artistien kuvia. Minulle se oli kulttuurisokki; pitkätukkaisia miehiä, vielä meikattuna! Toinen, henkilökohtaisempi muisto on kaksi vuotta myöhemmin tapahtunut kaupassa käynti, jolloin muistan kuulleen ”Eagles” -yhtyeen ”Hotel California” -kappaleen. Olin haltioitunut kappaleen estetiikasta, bändin Neuvostoartisteihin verrattuna vähemmän teatraalisesta ilmaisusta ja erityisesti moniäänisistä kitaralinjoista.

Muutettuani Suomeen kuulin usein pitkistä jonoista kauppoihin, tavarankäytön yksipuolisuudesta ja nälänhädästä. Kukaan tuntemani ei nähnyt Neuvostoliitossa nälkää, ei Leningradissa missä asuin. Kaloreita oli riittävästi, ainoastaan ravinnon puutteellisuus, vessapaperipula ja ihmisten kovuus ovat jääneet minulle negatiivisina muistoina.

Kirjassaan *Soviet Society under Perestroika* David Lane (1992) käy läpi uuden, vapaamman yhteiskunnan vaikutukset eri ryhmiin. Mihail Gorbatchovin alkuvuodesta 1985 tullut Perestroika -linjaus (suomeksi ”uudelleen rakentaminen”) vaikutti ihmisten kasvavaan individuaalisempaan ajatteluun, ja perestroika uudisti ja hävitti vanhan Neuvostoliiton. (Säilynoja & Jegorov 2015, video.)

Jo ennen Perestroikaa rohkeat taiteilijat yrittivät pitää taiteensa puhtaana neuvosto-propagandasta, he jopa kritisoivat Neuvostojärjestelmää taiteensa avulla. Elokuvasssa ”Stalker” (kuvio 4) oli rohkeaa dystopia-kuvausta, josta voisi Mark Le Fanun (2017) Criterion Collectionille elokuvan esittelyn mukaan löytää yhteyden Neuvostoliittoon. Muistan lapsena nähneeni elokuvan ja olleeni peloissani, synkän elokuvan värisävyt, ympäristön mystinen myrkyllisyys ja hienot näyttelijäsuoritukset puhuttelivat jo silloin. Taiteen ei enää tarvinnut olla aina isänmaallista tai helppoa viihdettä. (Le Fanu 2017, verkkodokumentti.)

Kuvio 4. Kuva Stalker-elokuvasta

Katukuvassa muusikot ja varsinkin fanit tulivat näkyviin. Lävistetyt korvat, kuluneet farkkutakit ja sanonnat; ”tuolla menee punkkari ja tuolla metallisti” ylestyivät kahdeksankymmenenluvun Neuvostoliitossa. Neuvostoliittolaiset alkoivat kuluttaa länsimaalaista viihdettä. Olin katsomassa Sam Peckinpah’in elokuvaa ”Convoy-Raivopäät” vuodelta 1978, vuonna 1986. Elokuvaa esiteltiin uutena amerikkalaisena elokuvana. Kaikki tuli myöhässä, eikä ikää kyselty (Suomessa elokuvan ikäraja oli kuusitoista vuotta, katsoin elokuvan yhdeksänvuotiaana), mutta näimme, minkälaista oli länsimaissa ilman suurempaa sensuuria. Elokuva saatettiin näyttää, koska yhdysvaltalaiset esitetään elokuvassa huonossa valossa. Vencent Canbyn ”The New York Times” -lehdessä julkaistussa elokuvan arvostelussa muun muassa virkavalta esitetään korruptoituneena. (Canby 1978, verkkodokumentti.)

Muusikot saivat länsimaisia soittimia, jotka tuotiin maahan helpommin kuin ennen, koska länsimaissa asuvia sukulaisia pääsi tapaamaan kahdeksankymmenluvun lopussa. Piraatti-versiot musiikkialbumeista tulivat saataville kioskeihin. Enää ei tarvinnut piilotella. Tästä alkoi koko kommunistisen maailman romah-

dus. Huomaan vieläkin Venäjän olevan huonosti sivistynyt, mitä tulee länsimaiden populaarikulttuuriin. Beatles tunnetaan, muulla ei ole väliä, koska omaa taidetta on riittävästi kulutettavaksi.

3 Albert Potapkinin haastattelu (haastateltu venäjän kielellä).

Seuraavissa alaluvuissa esitellään Albert Potapkinin haastattelun keskeiset havainnot. Aluksi esitellään perustietoja Potapkinista jonka jälkeen kuvataan Potapkinin uraa ja Neuvostoliittolaisen musiikkielämän vaatimuksia, ilmapiiriä, koulutusta, harjoittelua ja haasteita.

3.1 Albert Potapkinin taustatietoja

Rumpali Albert Potapkin syntyi 23.1.1968 Artjomovski nimisessä kaupungissa Uralilla. Albertin ura alkoi muusikkovanhempien myötävaikutuksella: äiti oli laulaja ja isä oli saksofonisti. Albert kertoo valinneensa rummut instrumentikseen oman äitinsä vaikutuksesta koska äiti toivoi, että Albertista tulisi rumpali.

Albert aloitti rumpujensoiton nuorena, oman arvion mukaan neljä ja puoli -vuotiaana, silloin kun jalkansa eivät yltäneet vielä rumpupedaaleihin. Ensimmäiset ”askeleet” Albert otti oman äitinsä ja isänsä yhtyeessä. Yhtye oli laulu- ja soitinmusiikkiyhtye, joka esitti neuvostopoppia omilla sovituksilla, nykypäivänä yhtyettä kutsuttaisiin coverbandiksi. Vaikutteita haettiin sellaisilta bändeiltä ja esiintyjiltä kuten: Pesnjary (kuvio 5), Alla Pugatchova ja Sofia Romaru (kuvio 6).

Kuvio 5. Pesnjary-yhtye

Kuvio 6. Alla Pugatchova ja Sofia Rotaru

3.2 Oma arvio hyvän muusikkoutensa taustoista.

Albertista tuli hyvä muusikko omasta mielestään osaksi geeniperimän ja osaksi ”oikeiden” ihmisten kanssa vietetyn ajan seurauksena. Rakkautensa musiikkiin johdatti hänet näiden ihmisten luokse, jotka opettivat ja neuvoivat hankkimaan

musiikillisen koulutuksen sekä kannustivat pyrkimään tavoitteisiin. Samoja, nuorena opittuja periaatteita hän noudattaa edelleen.

3.3 Albertin musiikilliset vaikuttajat.

Potapkin asui lapsuuden ja varhaisnuoruuden Uralilla. Kotikaupungistaan Artjomovskista pystyi ostamaan levyjä, mutta valikoima oli paljon suppeampi kuin keskeisissä kaupungeissa kuten Leningradissa tai Moskovassa. Kotikaupungissaan saadessaan länsimaisia levyjä ihmiset arvostivat niitä, olihan Neuvostoliitossa mahdotonta saada levyjä niiden länsimaiden julkistamisen aikaan.

Musiikin vaikean saatavuuden takia levyjen kuuntelu oli merkittävä tapahtuma: jokainen albumi kuunneltiin puhki. Albert kavereineen kuuntelivat muun muassa Uriah Heepia ja Sweetia. Vasta myöhemmin, kun hän muutti äitinsä kanssa Kisheneviin, hän sai tietää, ketkä olivat Herbie Hancock, Chic Corea, Lonnie White, Stanley Clarke, George Duke ja Stevie Wonder. Edellä mainituista artisteista tuli Albertin suosikkeja.

Potapkin on aina kuunnellut enimmäkseen mustaa musiikkia ja sanoo omaansa mustan musiikin kasvatuksen. Afroamerikkalaiset lauluntekijät olivat suurimmat musiikilliset vaikuttajat, mutta hän kuunteli myös Eagles-yhtyettä sekä tunsikin hyvin unkarilaisen, puolalaisen ja DDR:laisen rokin.

3.4 Neuvostoliittolaisen muusikon infrastruktuuri.

Omia rumpuja ei Albertilla ollut vielä pitkään aikaan soiton aloittamisen jälkeen. Hän pääsi soittamaan rumpusettiä koska kävi harjoituksissa vanhempiensa bändissä paikallisessa kulttuuritalossa, jonne hankittiin soittimet. Kulttuuritalolla oli aina musiikillinen johtaja, joka vastasi toiminnasta, johon osallistuivat kaiken tasoiset soittajat.

Instrumentit hankittiin Neuvostoliitossa itse, mutta jos pääsi soittamaan kulttuuritalon orkesteriin, pääsi soittamaan kulttuuritalon hankkimilla soittimilla. Soittimet olivat kopioita länsimaisista instrumenteista, hän ei nähnyt kenelläkään Yamahaa tai muita länsimaalaisia merkkejä. Kun vuonna 1983 Albert näki muusikolla Tama-rummut, koki hän sokin, eihän hän ollut ikinä kenelläkään nähnyt sellaisia soittimia.

3.5 Vaatimukset muusikolta Neuvostoliitossa.

Albertin mielestä Neuvostoliitossa vaadittiin samat asiat, mitä vaaditaan muusikolta nykyäänkin, mikään ei ole muuttunut tuossa asiassa. Kaikki vastuu on kokonaan muusikolla. Katsottiin, kuinka lahjakas muusikko on, kuinka musikaalinen, kuinka luotettava, kuinka täsmällinen, kuinka sosiaalinen, kuinka hyvä kommunikoidaan, kuinka positiivinen ja aikaansaava muusikko on. Potapkin on sitä mieltä, että muusikon pitää vakuuttaa sekä lavalla että sen ulkopuolella. Vaikka mikään ei hänen mielestä ole muuttunut, on tapahtunut kuitenkin evoluutio: jos ennen piti olla sen ajan rytmissä, nykyään pitää olla tämän ajan rytmissä, se on ainut vaatimus: pysyä ajan hermolla.

3.6 Minkälaisia olivat neuvostomuusikot?

Potapkinin uran alussa, Neuvostoliitossa, muusikot olivat positiivisia, hyvää tahuvia ja avoimia ihmisiä. Nykyään ollaan varovaisempia. Kilpailu on lisääntynyt. Hänestä tuntuu, että ennen pyrittiin kuuntelemaan sekä ymmärtämään toisiaan ja nykyään ollaan kapeakatseisempia.

Albert pitää todella paljon Federico Fellinin elokuvasta "Prova d'orchestra" (Orkesteriharjoitus) jossa Fellini kuvaa suhtautumistaan rumpaleihin: rumpalit ovat sympaattisimpia, hyvätahtoisimpia ja iloisimpia ihmisiä. (Orchestra Rehearsal, verkkodokumentti). Pelkästään tästä fraasista Potapkin pystyttäisi Fellinille muistomerkin. Fellini kuvasi hyvin kaikkia Potapkinin tuntemia neuvostoajan

rumpaleita. Neuvostomuusikot tienasivat aina hyvin, he näyttivät parhaalta ja heillä oli paras huumorintaju.

3.7 Neuvostoliiton ilmapiiri suhteessa muusikkoihin.

Muusikot Neuvostoliitossa olivat yhtä suurta perhettä, yhtä kommuunia. Nyt ollaan pienissä hajallaan olevissa leireissä, jotka voidaan jakaa muun muassa musiikkityyleihin. Albert ei näe samanlaista toveruutta mitä ennen oli. Muusikoihin suhtauduttiin huomattavasti paremmin kuin nyt, hän ei ollut silloin mitään vailla. Maksettiin erittäin hyvää palkkaa, joka mahdollisti Potapkinin taloudellisen omavaraisuuden jo kaksitoistavuotiaana.

Pitkiä tai värjättyjä hiuksia ei muusikkomiehillä nähty, niistä olisi voinut ”saada päähänsä”. Vasta Neuvostoliiton hajottua rupesivat rokkarit toteuttamaan itseänsä vapaammin. Albert kasvattikin pitkät hiukset vuonna 1991 ja osti farkut heti kun siihen tarjoutui mahdollisuus. Potapkin ei kuitenkaan itse ole joutunut kertaakaan hankaluuksiin, hänen mielestään hänellä on ollut hyvä onni ja muusikon ”leima” on suojellut häntä. Neuvostoliitossa arvostettiin ja rakastettiin muusikoita, tämä ilmeni muun muassa täydellisenä tukena valtion taholta; luovia voimia täytyy tukea! Rikollispiireissäkin oli yhteisymmärrys: muusikot ja taiteilijat jätetään rauhaan, heitä ei kosketa.

3.8 Musiikillinen koulutus

Vuonna 1983 Albert pääsi opiskelemaan jazzrumpuja Sverdlovskin musiikkikoulun jazzosastolle (kuvio 7). Neljävuotiselta linjalta Albert valmistui vuonna 1987.

Kuvio 7. Sverdlovskin alue Venäjällä, jossa Potapkin opiskeli jazzrumpuja.

Jazzin opiskelun mahdollisti Neuvostoliitossa tapahtunut poliittinen liennytys. Potapkin oli ensimmäisiä muusikoita, jotka pääsivät opiskelemaan jazzia. Kahdeksankymmentäluvun Neuvostoliitossa oli erityisen hienoa päästä soittamaan big bandissa ja se oli kuusitoistavuotiaalle Albertille luottamustehtävä. Hän on vieläkin kiitollinen kaikille opettajille, jotka tukivat häntä. Opiskelun loppuvaiheessa Potapkin keskittyi rockmusiikkiin, johon hänet tutustuttivat opiskelutoverit. Silloin rockmusiikki tuli Neuvostoliitossa suosioon ja sen soittamisesta ruvettiin maksamaan ”aina ja joka paikassa”. Käytyään armeijan Albert palasi rockpiireihin ja jätti jazzpiirit.

3.9 Rumpaliuden merkitys Albertille

Rummut ovat Albertin mielestä rytminen maailmankaikkeus, transsi johon kaikki yhtyvät. Ensin maailmassa oli rytmi, vasta myöhemmin tulivat melodia ja harmonia. Kaikki ihmiset ovat tässä maailmankaikkeuden rytmissä, lisäksi jokaisella on oma yksilöllinen rytmensä, joka ei ilmene pelkästään rumpujen soitossa. Ihminen voi sekoittaa lusikalla kahviansa omassa rytmissään, leikata jotakin rytmissään. Jokainen toimii omassa rytmissään, jokaisella on sydämenlyönnit ja

oma pulssinsa. Nimenomaan tämä on rytmi, sen luonto antoi meille lahjaksi ennen muita asioita. Myöhemmin tulivat ryhmät, aloimme pitämään musiikista ja ystävystymään.

3.10 Harjoittelumetodit

Potapkinilla ei ole tarkkoja, suunniteltuja metodeja mutta mielestään kaksi, kolme tuntia päivässä on annettava rummuille. Albert on multi-instrumentalisti, siksi hänellä saattaa mennä yksi päivä soittaessa kitaraa, seuraava bassoa ja rumpuja ja kolmas kuunnellessa musiikkia levyiltä.

Koska Potapkin rakastaa harmoniaa ja on kiinnostunut melodian harmonisoimisesta, hän kuuntelee analyyttisesti sovituksia ja kysyy itseltään: miksi sama melodia kuulostaa erilaiselta eri harmonialla? Miksi se saa erilaisia sävyjä? Potapkin ei halua vain soittaa laadukkaasti ja oikein vaan haluaa ennen kaikkea luoda jotakin musikaalista. Albert kertoo Vinnie Colaiutan sanoneen, että rumpujen lyönti ei ole pelkästään ”pum”, vaan se on musiikillinen tapahtuma, Colaiuta onkin Albertin musiikillinen sankari.

Metronomin käyttöä harjoittelussa Potapkin pitää välttämättömänä: kaikki pitää aloittaa metronomista. Jokainen groove, jokainen improvisointi, jokainen fraasi ja jokainen teos, jos se ei ole kirjoitettu vapaassa rytmissä, pitää treenata vain metronomin kanssa. Treenataan vaikka hitaasti, kunnes saavutetaan haluttu tempo.

3.11 Muusikoiden haasteet Neuvostoliitossa.

Suuri miinus Potapkinista oli se, että heillä ei ollut mahdollisuutta työskennellä studiossa. Ei ollut mahdollisuutta tehdä laadukkaita äänityksiä. Hän ja muusikotoverinsa äänittivät kamalissa olosuhteissa kukin mahdollisuuksien mukaan. Jos jollakin oli ääniteknikko kavereita... ”Jumalalle kiitos” totesi Potapkin! He eivät unelmoineet äänitys-studioista tai tv-studioista. Vaikka heillä oli joskus

pääsy studioihin, rauhalliseen työskentelyyn ei annettu mahdollisuutta. Kun he pääsivät ja menivät niihin, ehtivät he vain ”olla ihmeissään” ja olivat sokissa siitä ”valtakunnasta”.

Myöskään mahdollisuutta työskennellä laadukkailla instrumenteilla ei ollut; muusikot soittivat huonoilla soittimilla. Tämä vaikutti esitystasoon, vaikka ei liikaa. Neuvostomuusikot olivat Abertista jumalallisia.

4 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli käyttää Venäläisen rumpalin Albert Potapkinin haastattelua ymmärtämään neuvostomuusikon arkea 1980-90 -luvulla. Haastattelussa kartoitettiin Albert Potapkinin työtapoja ja muusikkotyön haasteita, ja pyrittiin luomaan oikea kuva Albertista, joka on antanut minulle inspiraatiota muusikkona.

Tutkimus on luonteeltaan elämänkerrallinen ja Albertin elämää peilataan Neuvostoliiton sen aikaiseen historiaan. Potapkinin haastatteluja voidaan tulkita eri näkökulmista ja voidaankin todeta, että historian tutkimuksessa on aina tulkinnan varaa; sen olen oppinut kuuntelemalla palkittua Dan Carlinin (2019) ”Hardcore History” -podcastia: <https://www.dancarlin.com/hardcore-history-series/> . Carlinin monen näkökulman etsiminen, joka tarkoittaa muun muassa sodan eri osapuolten lähteiden käyttöä ja tunteen minimointia totuudenmukaisuuden varmistamiseksi olivat tämän tutkimuksen lähtökohtana.

Tutkimuksen tietopohjana on käytetty Neuvostoliiton yhteiskunnan muutoksen tapahtumia; joista tärkeimmät ovat kommunistisen puolueen pääsihteerin vaihto Mihail Gorbacheviin ja hänen Perestroikan lanseeraminen vuonna 1985. Näillä

muutoksilla oli vapauttava vaikutus taiteeseen ja muusikoihin, ja nämä muutokset mahdollistivat muun muassa Albert Potapkinin jazzmusiikin opiskelun.

Haastattelun kysymysten tekemisen lähtökohtana oli Neuvostoliiton tilanne 1980-luvulla suhteessa muusikkoon. Minkälaisissa olosuhteissa muusikot työskentelivät infrastruktuurin tai ihmisoikeuden näkökulmasta?

Potapkinin haastattelun perusteella totalitaristisen, sensuuria ja rajoituksia täynnä olevan valtion vaikutukset olivat oletettua pienemmät; haastattelun ja tutkimisen jälkeen voidaan todeta taiteella olevan luonne, joka pääsee kukoistukseen jopa silloin, kun taiteilijalla ei ole samanlaisia vapauksia kuin länsimaissa on pitkään ollut. Huonon infrastruktuurin, sananvapauden puutteen tai taloudellisten asioiden vaikutukset eivät saaneet Albertin vastauksissa suurta merkitystä, intuition ja olettamusten vastaisesti.

Samat asiat kuin länsimaiden muusikoilla olivat tärkeitä Potapkinin muusikkouden rakentamisessa: musiikin analyyttinen kuuntelu, opiskelu oppilaitoksessa ja laadukas harjoittelu; hänen mielestään metronomi oli yksi laadun edellytyksistä rumpujen soiton harjoittelussa.

Haastattelukysymyksiä olisi voinut olla enemmän, jotta Potapkinista olisi saanut kattavamman kuvan, mutta haastattelun jälkeen mieleen tulleisiin kysymyksiin ei enää voinut palata, koska Potapkin asuu Venäjällä. Haastattelu puhelimella ei ollut täysin luontevaa, vaan olisi ollut parempi tehdä haastattelu, kun Albert oli vielä Suomessa - se olisi ollut mahdollista paremmalla aikataulusuunnittelulla.

Journalistisen lähestymistavan käyttö, värikkään ja monipuolisen kuvan antaminen onnistui hyvin. Potapkin oli sanavalmis ja verbaalisesti lahjakas haastateltava, ja sain helposti vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Osa kysymyksistä nousi hänen vastauksistaan: hän vastasi usein kysytyn kysymyksen lisäksi itsensä nostamansa kysymykseen. Hänen filosofinen lähestymisensä musiikkiin ja elämään näkyvät haastattelussa.

Venäjän haastattelukielen kääntäminen ja kyrillisten kirjainten käyttö tietokoneella hakutulosten arvioinnissa olivat haasteena. Suurin osa tiedosta oli venäjänkielistä, mikä kasvatti työmäärää. Haastattelun ja tutkimuksen kokonaisuuden vertaaminen aikaisempaan tutkimukseen osoittautui vaikeaksi; en löytänyt kirjastossa kirjoja vastaamaan niihin asioihin, joita haastattelussa kysyin. Joitakin kirjoja luin näkökulman avartamiseksi, mutta niiden suuremmaksi osaksi viihteellinen ja anekdoottimainen tyyli ei antanut mahdollisuutta käyttää niitä tiedon keruussa tai liittämään työn tietopohjaksi. Aiheen harvinainen luonne (minikälaista oli olla rumpali Neuvostoliitossa) rajoitti tutkimuksen vertaamista aikaisempaan tutkimukseen. Länsimaisessa mediassa ei löytynyt haastatteluja, joissa olisi kysytty kysymyksiä, joita kysyin Albertilta.

Ennen haastattelua ja tutkimustyötä muodostetut käsitykset tai olettamukset eivät muuttuneet tutkimuksen myötä merkittävästi. Aihe oli itselleni tuttu, mutta vain satunnaisten keskustelujen muodossa. Luettujen haastattelujen ja kymmenien YouTube-ideoiden katsomisen jälkeen muodostui käsitys, että muusikot eivät ole katkeria neuvostoajan seurauksena. Kysymykseen ”miksi näin on” ei tullut vastausta. Metodeissa oli potentiaalisesti vikaa tai sitten muusikoiden myönteinen suhtautuminen Neuvostoliittoon on tosiasia. Sentimentalisuuden osuutta on mahdoton mitata, mutta sen osuutta ei pysty väheksymään.

Perusteellinen tutkimuksen jälkeen työn tarkoituksiksi tarkentuivat tiedon levittäminen ja historian muistiin tallentaminen. Kerrontaperinteen ja historiatiedon tallentaminen tiedossa olevien tietojen valossa voi olla hyödyksi tuleville opiskelijoille. Tämän työn liittäminen arkistoon antaa Suomessa opiskelevalle mahdollisuuden kurkistaa lähimenneisyyteen, Neuvostoliiton populaarimusiikin historiaan muutamana menneenä vuosikymmenenä. Suomen venäläisenä koin työni inspiroivana ja älyllisesti kasvattavana projektina.

Lähteet

Calin, Dan 2019. Podcast-sarja: Curren Hardcore History Available for Free.
<https://www.dancarlin.com/hardcore-history-series/> (Viitattu 15.11.2019.)

Canby, Vincent 1978. Filmi-arvostelu. Film: Peckinpah's 'Convoy,' Open-Road Machismo: Truckers and Women. New York: The New York Times.
<https://www.nytimes.com/1978/06/28/archives/film-peckinpahs-convoy-open-road-machismotruckers-and-women.html> (Viitattu 15.5.2019)

Lane, David 1992. Soviet Society under Perestroika. Lontoo: Taylor & Francis Ltd.

Le Fanu, Mark 2017. Stalker: Meaning and Making. On Film/Essays.
<https://www.criterion.com/current/posts/4739-stalker-meaning-and-making> (Viitattu 15.11.2019)

Orchestra Rehearsal. Frederico Fellinin elokuva *Prova d'orchestra*. 1979.
https://en.wikipedia.org/wiki/Orchestra_Rehearsal (Viitattu 15.11.2019.)

Star Pro. Nautilus Pompilius -video. Titanik. (Наутилус Помпилиус – Титаник)
<https://www.youtube.com/watch?v=CmNzPjoQOKI>

Säilynoja, Juhana & Jegorov Sirpa 2015. Yle Areena: Perestroika uudisti ja hävitti neuvostoliiton. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/06/04/perestroika-uudisti-ja-havitti-neuvostoliiton> (Viitattu 15.11.2019.)

Vaden, Tere 2004. Niin & Näin -lehden kirja-arvostelu: Berlin Isaiahin teoksesta *Siili ja kettu. Tutkielma Tolstoin historianfilosofiasta*. Julkaisuvuosi 2004. Suomentanut Hanna tarkka. Saatesanat Martti Anhava julkaisija. Helsinki: Otava
<https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn043-24.pdf> (Viitattu 15.11.2019.)

Haastattelukysymykset

Minkä ikäisenä aloitit rumpujensoiton?

Mitä musiikillista tyyliä yhtye edusti?

Oliko teillä länsimaisia vaikutteita Neuvostotradition lisäksi?

Miten sinusta tuli niin hyvä soittaja?

Ketkä olivat musiikilliset vaikuttajasi?

Mistä saitte soittimet?

Mitä muusikolta vaadittiin Neuvostoliitossa?

Ovatko muusikot muuttuneet sinun aikanasi?

Miten muusikkoihin suhtauduttiin Neuvostoliitossa?

Onko sinulla musiikillista koulutusta?

Oliko mahdollisuus opiskella Jazzia uutta?

Muistan Neuvostoliiton 80-luvun, en kuitenkaan muista pitkiä tai värjättyjä hiuksia miehillä. Miksi näin?

Minkälaisia metodeja sinulla on ollut rumpujen soiton opettelussa?

Käytätkö metronomia?

Mitä negatiivista oli sinun nuoruuden Neuvostoliitossa?

Liitteen sisältö